

Sisäministeriö

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle rajanylitystietojärjestelmää ja Euroopan matkustustieto- ja lupajärjestelmää koskevaksi täydentäväksi lainsäädännöksi (VN/15289/2021)

Sisäministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoa koskevassa asiassa. Esityksen tavoitteena on tehdä rajanylitystietojärjestelmästä (EES) ja Euroopan matkustustieto- ja lupajärjestelmästä (ETIAS) annettujen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia, rajavartiolaitosla, ulkomaalaislakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettua lakia ja sakon täytäntöönpanosta annettua lakia. Esityksellä nimettäisiin eräät toimivaltaiset viranomaiset sekä täsmennettäisiin henkilötietojen käsittelyä ja liikenteenharjoittajien velvollisuuksia koskevaa sääntelyä. Lisäksi esityksellä lisättäisiin säännökset liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämisoikeuden ja täytäntöönpanon vanhentumisesta sekä täsmennettäisiin tilanteita, joissa seuraamusmaksua ei määrätä.

Oikeusministeriö lausuu esitysluonnoksesta seuraavaa:

Henkilötietojen suoja

Esitysluonnokseen sisältyy henkilötietojen suoja koskevaa sääntelyä ja esityksessä on tunnistettu sen kuuluvan EU:n yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalaan, lukuun ottamatta lainvalvontataroituksessa suoritettavia tiedonhakuja, joihin sovelletaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia. Esitysluonnos sisältää ehdotuksia kansallisen erityissääntelyn antamisesta muun muassa rekisterinpitäjyydestä ja käsiteltävistä henkilö-

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

tiedoista sekä niitä koskevista käyttötarkoituksista, säilytysajoista sekä tiedonsaanti- ja luovutusoi-
keuksista. Oikeusministeriö katsoo, että esitys on valmisteltu huolellisesti ja esitysluonnoksen sisältä-
miä säännösehdoituksia ja perusteluja voidaan pitää pääosin riittävinä.

Esitysluonnoksen 4. lakiehdotuksen uudessa 52 §:n 3 momentissa ehdotetaan, että suojelupoliisilla
olisi oikeus saada kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi välttämättömät rajavalvonnan sekä raja-
turvallisuuden ja rajajärjestyksen ylläpitämisen yhteydessä kerätyt biometriset tiedot. Tällä tarkoitet-
taisiin erityisesti Suomen viranomaisten EES-järjestelmään tallentamia biometrisiä tietoja, joita ei
EES-asetuksen mukaan saa tallentaa kansalliseen rajanylitystietojärjestelmään rajavalvonnan tarkoi-
tuksessa. Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 57 §:ään ehdotetussa uudessa 2
momentissa säädettäisiin em. biometrinen tietojen poistamisesta. Tiedot olisi poistettava EES-ase-
tuksen 2 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua henkilöstä yhden vuoden kuluttua tiedon re-
kisteriin merkitsemisestä ja muusta henkilöstä kolmen vuoden kuluttua tiedon rekisteriin merkitsemi-
sestä, ellei tietoa ole tullut EES-asetuksen 35 artiklan mukaisesti poistaa aiemmin.

Oikeusministeriö toteaa, että suojelupoliisille ehdotettavaa tietojensaantioikeutta ja säilytysaikaa kos-
kevat säännökset vaikuttavat sinänsä tarkoituksenmukaisilta. Oikeusministeriö toteaa kuitenkin, että
suojelupoliisin tiedonsaantioikeutta koskeva säännösehdoitus (ehdotus 52 §:n 2 momentiksi) tarkoit-
taisi biometrinen tietojen käsittelyn lisääntymistä voimassaolevaan käytäntöön verrattuna varsin mer-
kittävästi. Rajanylittäjien biometrisiä valokuvia ei tällä hetkellä kerätä ja tallenneta massamaisesti.
Jatkossa biometriset tiedot kerätään rajanylityksen yhteydessä säännönmukaisesti EES-asetuksen
soveltamisalalla, eli niistä kolmannen maan kansalaisista, joille on myönnetty pääsy jäsenvaltioiden
alueelle lyhytaikaista oleskelua varten. Esityksessä ehdotetaan, että suojelupoliisilla olisi jatkossa oi-
keus saada kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi välttämättömät biometriset tiedot EES-järjestel-
mästä. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan suojelupoliisin tiedonsaantioikeus tarkoittaisi kuiten-
kin käytännössä kaikkia viranomaisten EES-järjestelmään tallennettuja biometrisiä tietoja (ensisijai-
sesti tallennettaisiin digitaalisia kasvokuvia). Oikeusministeriön näkemyksen mukaan esityksessä ei
riittävästi perustella, miksi suojelupoliisin olisi välttämätöntä käsitellä kaikkien EES-asetuksen sovel-
tamisalalla tarkoitettujen henkilöiden biometrisiä tietoja. Esityksen perusteluissa on tuotu esiin, miltä
osin rajanylitystietojen käsittely on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Oikeusmi-
nisteriö toteaa, että esitysluonnoksen perusteluissa ei kuitenkaan rajanylityksen yhteydessä kerättä-
vien biometrinen tietojen osalta tuoda esiin käsittelyn välttämättömyyttä. Esitysluonnoksesta ei
myöskään käy ilmi, arvioitaisiinko välttämättömyyttä tapauskohtaisesti. Esitystä olisi syytä täydentää
tältä osin.

Säilytysaikasäännösten (ehdotus 57 §:n 2 momentiksi) osalta esityksestä puuttuu arviointi suhteessa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön (ks. esim. PeVL 13/2017 vp, s. 6 ja PeVL 28/2016 vp, s. 7). Esitysluonnoksen perusteluiden mukaan säännöksissä tarkoitetut biometriset tiedot liittyvät Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 7 §:n 2 momentin uudessa 2 a kohdassa tarkoitettuihin aakkosnumeerisiin rajanylitystietoihin, joiden säilytysaika olisi näitä tietoja vastaava. Oikeusministeriö toteaa, että toisin kuin aakkosnumeeriset rajanylitystiedot, biometriset tiedot ovat arkaluonteisia henkilötietoja, jotka kuuluvat EU:n tietosuojalainsäädännössä tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin. Jatkovalmistelussa säilytysaikasääntelyä olisi hyvä arvioida tarkemmin huomioiden erityisesti edellä mainittu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö sekä henkilötietojen luonne.

Seuraamusmaksu

Luonnoksen 3. lakiehdotuksen uudessa 184 §:n 4 momentissa säädettäisiin vanhentumisesta seuraavasti: "Seuraamusmaksu vanhenee viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen päätöksen tekemisestä." Asianmukaisempaa ja täsmällisempää sekä muun voimassaolevan seuraamusmaksusääntelyn mukaista olisi sitoa vanhentumisajan alkaminen päätöksen antamiseen eikä päätöksen tekemiseen.

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi säännöksiä ulkomaalaislain 179 §:ssä säädetyn seuraamusmaksun täytäntöönpanoon. Ehdotettu sääntely vastaa Lainkirjoittajan oppaan osiota 12.10 Hallinnollisten sanktioiden sääntelyperiaatteet.

Oikeusministeriö kiinnittää myös huomiota siihen, että ministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain uudistamista. Tässä yhteydessä tultaneen yhtenäistämään seuraamusmaksujen täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä.

Osastopäällikkö

Johanna Suurpää

Erityisasiantuntija

Amanda Mäkelä